

NOTAT

Fakta om kastration – status til Folketingets fødevarerpolitikere

10. april 2008
FRA, SST, JVP, KBR,
NPN og KAP
DW: 94965

Nærværende notat beskriver den nuværende praksis ved kastration af hangrise uden bedøvelse samt mulige alternativer. Desuden redegøres der kort for praksis på området i det øvrige Europa.

Kastration uden bedøvelse og mulige alternativer

I Danmark kastreres langt de fleste hangrise med henblik på at undgå hangriselugt fra kødet, når det under tilberedningen opvarmes. Kastrationen udføres primært af hensyn til afsætningen - ikke mindst til Tyskland, der er den største aftager af dansk svinekød. Som følge af et tysk forbud mod kød fra ukastrerede hangrise, er det ikke muligt at afsætte kød fra disse grise til det tyske marked. Da Tyskland aftager en meget stor andel af de danske forender, vil det i praksis ikke være muligt at producere særlige grise udelukkende til dette marked.

Den danske svinesektor har imidlertid i mange år forsøgt at undgå kastration, da det indebærer en række fordele:

- Bedre dyrevelfærd, da grisene slipper for indgreb
- Landmanden undgår at udføre ubehageligt arbejde
- Bedre produktionsøkonomi, idet hangrise vokser hurtigere og har højere kødprocent end galtgrise (dvs. kastrerede hangrise)

Status er imidlertid, at der ikke umiddelbart eksisterer realistiske alternativer til den nuværende praksis, idet alternativerne enten ikke er tilstrækkeligt udviklede eller afprøvede, eller ikke er umiddelbart praktisk og økonomisk gennemførlige.

Den danske svinesektor har over de sidste mange år undersøgt mulige alternativer:

Produktion af hangrise har tidligere være forsøgt i Danmark i begyndelsen af 1990'erne. Produktionen var baseret på sortering af slagtekroppene på baggrund af skatolindhold i fedtet som indikator for hangriselugt. Produktionen stoppede imidlertid efter et tysk forbud mod kød fra ukastrerede hangrise. Der er en lille produktion af hangrise, som måles med det tilbageværende - og snart udtjente analyseudstyr. Der skal derfor formentligt udvikles en ny fælles metode i EU, hvis hangriseproduktion skal genoptages i øget omfang. En væsentlig forudsætning vil dog stadig være ophævelse af det tyske de facto forbud mod kød fra ukastrerede hangrise.

Fodring har været undersøgt som en mulighed for at reducere dannelsen af skatol ved at påvirke forgæringen i tyktarmen, hvor skatol dannes af bakterier. Tidligere er vist, at bl.a. vådfodring og roepiller, har en reducerende effekt på skatol i spæk. Fodring med cikorie er en af de løsninger, der i dag nævnes som løsning på hangriselugt, idet cikorie kan have en effekt på skatolindholdet i slagtekroppen. Cikorie forventes ikke at have effekt på dannelsen af androstenon (det andet stof der er ansvarlig for hangriselugt), da dette er et kønshormon. Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet på Aarhus Universitet har gennemført flere forsøg (dog med begrænset antal grise), der viser, at der er en reducerende effekt på indholdet af

skatol i blod og fedtvæv. En generel anvendelse af cikorie vil kræve yderligere undersøgelser under praktiske forhold. Dansk Svineproduktion har besluttet at påbegynde et forsøg, hvor effekten af at tilsætte tørret cikorierod til hangrises foder testes på skatolindholdet i spækket.

Lokalbedøvelse før kastration anses ikke umiddelbart for at være et realistisk alternativ. For det første er det tvivlsomt, om metoden samlet set er dyrevelfærdsmæssigt bedre. Lokalbedøvelse vil kræve flere håndteringer end kastration uden bedøvelse, hvilket vil stresser grisen. Desuden er det svært at lægge en lokalbedøvelse korrekt om sædstrengen på en pattegris, så for at forbedre chancerne for, at grisen er helt smertedækket, bør der derfor også injiceres bedøvelsesvæske i testiklerne. For det andet må indgrebet i dag kun udføres af en dyrlæge, hvilket gør det vanskeligt at gennemføre i praksis. Metoden bruges i Norge, hvor dyrlægerne udfører lokalbedøvelsen og kastrationen. Men med en dansk produktion, der er ca. 20 gange større, må et eventuelt krav om lokalbedøvelse indebære, at staldpersonalet får lov at udføre bedøvelsen. Det skyldes simpelthen, at der ikke vurderes at være dyrlæger nok til at løfte opgaven. Et alternativ til lokalbedøvelse kan være smertebehandling af grisene.

Fuld bedøvelse inden kastration er en anden mulighed. Her arbejdes bl.a. på en metode, hvor grisene bedøves med CO₂. Dog eksisterer der endnu ikke praktisk anvendeligt udstyr. Bedøvelse med gassen Isofluran bruges bl.a. af SPF Selskabet før kejsersnit på søer. Bedøvelsen må kun foretages af en dyrlæge, og vil kræve store investeringer til indretning og udstyr. Fuld bedøvelse kan også foretages medicinsk med en injektion. Metoden er i dag kun tilladt til kæledyr, og må kun udføres af en dyrlæge.

Immono-kastrering bruges i Australien og New Zealand, hvor man stopper kønsmodningen med en vaccine, som skal injiceres hhv. 8 og 4 uger inden slagting. Vaccinen er endnu ikke godkendt i EU, men Dansk Svineproduktion går med i en afprøvning under danske forhold. Immunokastration reducerer forekomsten af skatol og androstenon, men det er uafklaret, hvordan metoden i øvrigt påvirker kødkvaliteten. Det kan være risikabelt at vaccinere hangrisene. Der er risiko for selvinjektion, ligesom kvinder i den fødedygtige alder ikke må arbejde med vaccinen. Der mangler viden om arbejdsmiljøet, og hvordan medarbejderne sikres mod selvinjektion. Anvendelse af metoden forudsætter markeds- og forbrugeraccept.

Kønssortering af ornesæd, så der primært produceres hundyr, er et andet alternativ. DSP støtter et igangværende projekt hos firmaet Ovasort Ltd., hvor der arbejdes på udvikling af en immunologisk metode til at sortere sæden i hhv. "hun-" og "han-sædceller". Der kan tidligst ske en praktisk afprøvning af metoden i 2010.

Som nævnt, vil flere af de ovennævnte metoder til kastration uden bedøvelse på sigt være reelle alternativer. For øjeblikket er praksis, at kastration af pattegrise typisk udføres uden forudgående bedøvelse. Dette er tilladt, når det sker så tidligt som muligt inden for dyrets 2. til 7. levedøgn. Kastrationen må kun foretages af en dyrlæge eller en person, der er uddannet til det, og som har erfaring med at kastrere pattegrise med passende midler og under hygiejniske forhold. I praksis er det landmanden eller ansatte, der foretager kastrationen. Sker kastrationen senere end syvende levedøgn, skal grisene, foruden forudgående bedøvelse, gives længerevarende smertebehandling. (Bekendtgørelse om halekupering og kastration af dyr - nr. 324 af 06.05. 2003 – baseret på EU-direktiv).

Ved kastration uden bedøvelse eller smertelindring er der to tidspunkter, hvor grisen føler smerte. Det er, når der skæres hul på pungen, og når sædstrengen strækkes og skæres over. Grisen føler ikke smerte i selve testiklerne, når der kastreres. Udover belastningen ved selve indgrebet udsættes grisen for en belastning i forbindelse med håndtering og fastholdelse.

Det har været en generel antagelse, at jo yngre grisen er, desto mindre smertepåvirket er den af kastrationen. Forsøg har dog vist, at selv om stress mv. på grund af fastholdelse rigtig nok varierer med alder, så er smerten den samme, uafhængig af om grisen er 3, 10 eller 17 dage gammel.

Fordelen ved at kastre uden bedøvelse er, at indgrebet er hurtigt at udføre, så belastningen af grisene er begrænset. Overordnet er fordelen ved kastration – foruden at hangriselugten undgås – at galtgrise også er mindre aggressive. Dette er en fordel i såvel primærproduktionen som ved håndteringen af grisene under transport og på slagteriet.

Hvordan håndteres problemet med hangriselugt i andre lande?

I EU er der kommet fokus på kastration af svin, og af den danske debat er det fremgået, at en række andre lande har besluttet at stoppe kastration uden bedøvelse. Konkret har det været nævnt, at Schweiz, Norge, Belgien og Holland har taget et sådant initiativ.

Fremstillingen er ikke fuldstændig korrekt.

I Holland, der er det eneste af de fire nævnte lande med en betydelig svineproduktion, træder en frivillig aftale mellem landbruget, slagterier og detailhandelen i kraft ved næste årsskifte. Aftalen er reelt en hensigtserklæring om, at alle hangrise, *der afsættes som fersk kød på det hollandske marked, skal være bedøvede inden kastration.*

Der er ikke truffet beslutning om, hvilken bedøvelsesmetode der skal anvendes. Det vides derfor endnu ikke, om hollænderne vælger lokalbedøvelse eller fuld bedøvelse med enten CO₂ eller isofluran.

Det skal understreges at hensigtserklæringen *ikke* omfatter svinekød til eksport, kun til hjemmemarkedet.

I Norge er bedøvelse ved kastration påbudt, og i **Schweiz** bliver bedøvelse påbudt fra 1.1. 2009. Men det skal nævnes, at begge lande har meget begrænset svineproduktion, og at begge lande kun producerer til hjemmemarkedet.

Belgien har en vis svineproduktion. Vi har været i kontakt med belgiske brancheorganisationer, der fortæller at kastration uden bedøvelse *ikke* diskuteres i stort omfang i Belgien.

Af lande med betydende svineproduktion er det kun den britiske og en del af den irske og spanske produktion, hvor grisene i dag ikke kastes.